

DCEC (vegeu-hi l'article), car en català a les inversemblances que allí ja poso de relleu s'hi afegiria la de combinar un sufix purament romànic *-ot* o *-otar* (aquest, de més a més, poc productiu en català) amb un adjectiu exclusivament llatí.

Adonem-nos, d'altra banda, que tampoc és ben clar que hi hagi igualtat etimològica entre el nostre mot i el cast. *escarbar* [S. XIV] i port. *escarvar* [probablement ja S. XIII], provinents de SCARIFARE, car el significat del nostre no coincideix amb el d'aquests, i encara que relacionable, l'analogia semàntica que hi té és ben imprecisa; altrament tampoc el sufix verbal és prou vivaç en la nostra llengua (en francès sí que ho és molt) per poder donar com a probable, des del punt de vista morfològic, que *escarbotar* sigui simplement un verb derivat d'*escarbar* amb la modificació de sentit portada per la sufixació; hi ajuda encara el fet (no decisiu) que el present *escarboto*, tingui *ó* tancada, a diferència d'*apilòta*, *destaròta*, *escanyòta*, etc. Tanmateix no hem d'afegir a aqueixes raons allò que les faria decisives, o sigui que mal pot venir, mitjançant sufix, un verb d'un altre verb, si aquest existeix només en una altra llengua. Car realment *escarbar* va existir també en la nostra.

El trobem almenys en dos autors castissos del S. xv: comentant el text evangèlic «dígitu scribebat in terra»: «la terra movia quasi *escarbant* e escrodiñyant, donant a entendre que als que han dar sentència, deven abans scrudinyar la justícia, e *scarbar* bé lo fet, e investigar e pendre testimonis; e scrivia donant a entendre ---», StVicentF (*Quar.*, 166.50); «que'l jove comença y'l vell ja feneix; / y encara que'l vell fenir se conex, / no vol que-u coneguen aquells qui-u conexen; / ans pensa, fabrica, regira y *escarba*, / per fer ab què's faça per jove tenir, / y oblidat lo gest, que no'l pot cobrir, / los dies, les rues, les celles, la barba», *Procés de les Olives*, v. 1901, textos valencians però de 1413 i 1496; i avui el mot segueix usual en valencià (cf. també BDC xx, 261, i l'ús en caló barceloní per a 'robar, afanar', BDC vii, 33, que ja certament no són garantia contra el castellanisme).

El cert és que costa de creure que ací tinguem un castellanisme precoç i extraordinari; i, encara que ja és més racional que hi hagi la combinació d'una presió aragonesa-castellana salvant un vell mot romànic del país, probablement amb herència mossàrab, tot això i la diferent àrea geogràfica augmenta encara la nostra desconfiança davant la idea que *escarbotar* sigui un mer derivat d'aquest mot que havia estat català allí i en el S. xv, però no sabem si en gaires altres llocs ni períodes.

Ens informen que a Ribagorça es diu *escabotar* en lloc d'*escarbotar* i *escabotada* «el resultat d'*escabotar* quelcom» (Sopeira, *CongrLLCat.*, 425), ço que al capdavant podria explicar-se com un derivat de *cap* i encara millor de *cabota*: aquest sí que fóra un mot ben explicable. I podríem pensar si *escabotar* podria ser simplement el resultat d'una alteració d'aquest *escabotar* per influència, sigui de l'*escarbar* valencià (d'ai-

res mossàrabs, descendent de SCARIFARE en català), o sigui per contaminació d'un derivat de CARBO, -ONIS.²

Tal derivat, en efecte, existeix, i precisament en els Pirineus. *Escarbotanyar* 'remoure els carbons o llenya per atiar el foc' a Cardós i Vall Ferrera (BDC xxiii, 287), que *AlcM* assenyala també a Puigcerdà i deu ser usat pels bosquerols del Gironès si hem de jutjar per l'ús en *Proses Bàrbares* de Bertrana (p. 130); de fet *escarbuny* és un cremallot de ble o del misto de cartró després d'encès (DAG. a Olot i Collsacabra): la idea que vaig apuntar en el treball de Cardós que tot això suposí un tipus *EXCARBONIARE no és pas evident, però almenys en el sentit de fórmula etimològica o tipus esquemàtic —derivat de CARBO, -ONIS, en tal o tal forma de detall— resta ferm als meus ulls; de tota manera després he sentit la frase «caven durament per rompre la tosca, i no feien més que fer saltar *askarbúys*», a un vell pagès de Finestres (nat a Mieres i habitant de St. Aniol, 1968), i això ja no es refereix a foc ni carbó (potser sí, però, a esquist negrós), però ens fa pensar encara més en un mot parent d'*escarbotar* o dels derivats de CREPARE. Tot plegat, conjunt a tenir en compte ací, però no guia inequívoca.

El fet cabdal, però, és que *escarbotar* té formes evidentment germanes en occità i fins en el domini lingüístic d'oil. Veritat que elles no apareixen encara en la llengua trobadoresca ni semblen poder-se documentar a l'Edat Mitjana, però cobreixen una àrea tan vasta i coherent que podem estar segurs de la seva antiguitat.

Tanmateix allí el significat del mot, per més afí que sigui, difereix: pertot 'atiar, furgar, les brases, el foc': Tolosa *escarboutà* «faire tomber les charbons, tisonner» (amb el derivat *le furguet escarboutaire* per a l'eina de fer-ho, Visner, *Suppl.*), Castras *escarboutà* tr. «fourgonner la braise ---» (Couzinié), llgd. or. *escarboutà lou fioc* «élargir le feu pour y donner de l'air et le faire mieux brûler; fourgonner la braise» (Sauvages); no està localitzat l'*escarboutà* «frapper les tisons avec la pelle, fourgonne la braise» del *TdF* però almenys ens diu que apareix en el Delfinat (en la variant normal *eicharboutà*); de tota manera, per altra banda arribem a l'Oest dels Pirineus gascons: bearn. *escarboutilhà* «remuer les charbons au four» (Lespy-R.), amb una variant fonètica *escarbutà* amb *ü* (id.), que segons el Supl. vol dir «tisonner» a Orthez, i que Palay localitza també a Baiona, tot afegint-hi l'acc. «chercher minutieusement».

Ara bé l'enllaç entre el Bearn i Tolosa es restableix, d'una banda per un *escarbòt* «bout de charbon en ignition» que Palay recull a Lavedà-Baretja, i que ha de ser postverbal d'*escarboutà* (si bé amb trasposició de la r),³ i d'altra banda per la forma aranesa que expressa la mateixa idea d'«atiar el foc», o sigui *eskarnibutá* (registrat tant en el capdamunt com en el centre de la vall, Cor., *VocAr.*); l'element *-ni-* que ací s'intercala ha de ser secundari, sigui degut a un encreuament (amb *d'escarnar*, etc.) o metàtesi d'un **escarbotinar*: una de les dues coses — ho sabem de